UN-HABITAT

Barnaamijka Degsiimada Aadamaha
ee Qarammada Midoobay

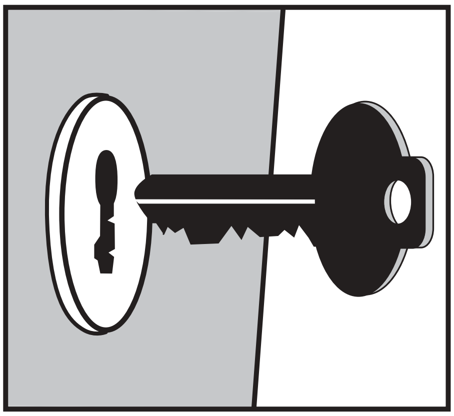

6. Xildhibaanka G/degaanka oo ah Karti-geliye

Taxanaha
Tababarka

Komishanka
Yurub

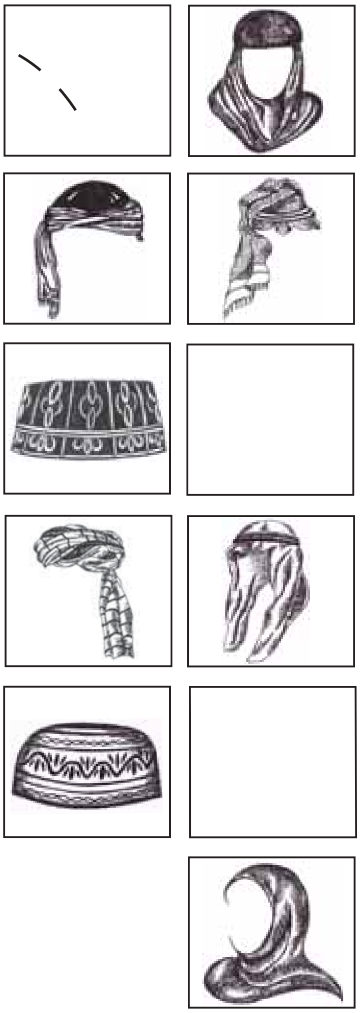

Xildhibaanka G/degaanka oo ah

Karti-geliye

Tilmaame-bare 6

Tababarka Hoggaanka la Doortay

Xarunta QM ee Degsiimada Aadanaha (HABITAT)

Xildhibaanka Karti-galiyaha ah

Tilmaame-baraha 6aad

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Taxanaha Agabka Tababarka

Istanbuul, 1996kii-"Shir-madaxeedkii Caasimadaha"

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha
ah

Tababarka
Hoggaanka
la soo doorto

ii

HS/712/04SO

HORDHAC

Sidda ay na tussayaan qiimaynta baahida tababarada ay qabatay Xarunta Jimciyadda Qurrumaha- u qaybsan dajinta dadka, iyo baahidda loo qabo tababarka Xil-dhibaan loo doortay Dowladdaha-Hoose, ama Siyaasiyyiinta Degmooyinka. Baahidaasi waxaa loo arkaa in ay ka mid tahay arrimaha muddan in deg-deg ahaan Aduunka oo dhan wax looga qabto.
Waxa kale oo aan lagu dadaalin xoojinta kobcinta Degmooyinka iyo maamulka Dawladaha-Hoose. Dhawrkii sanadood oo ugudambeeyey, dhawr dal oo kal-duwan sidda Nepal iyo Poland amba Uganda iyo Paraguay ayaa bilaabay markii u horeysay hab ay ku doortaan xildhibaanadooda iyo maayaradooda. Baahida loo qabo tabarbarka xildhibaanada loo doortay dawladda-hoose waxay ugu saraysaa liiska tababarada dawladaha ku dhisan habka dimuquraadiyadda sida, Ecudor, India, iyo dalka Maraykanka.
Si loga jawaabo baahiyahaa xarunta (Habitat) waxay soo saartay oo tijaabisay taxane buugag ah oo ku saabsan tababarada sidday uga caawiyaan xil-dhibaanada dagaankaanada ay ka wakiilyihiin in ay ka bartaan waxay tahay hogaaminta wadanimo, sidday ula shaqayn lahaayeen Dawladda-Dexe, iyo maamulka, farsamo-yaqaanada, saraakiisha iyo shaqaalaha Dawladda- Hoose iyo hay'adaha kale ee Degmadiisa.

Buugaagtu waxay ka hadlaysaa nidaamka, tallo-gaadhka, wada-xidhiidhka, wada-doodka, hogaaminta, hagaajinta, qabashada shirarka, kartidda gudiga iyo hawl-fudaydintooda, maamulida dhaqaalaha iyo wixii la xidhiidha.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

iii

Waxa ku qoran Duruus Buugan ku saabsan, Xildhibaanka Karti-galinta leh, ka mid yahay 12 Buug oo taxane ah, oo loogu talagalay inay isticmaalaan tababarayaasha hayadaha tababarada qaranku si ay ugu tababaraan dawladda hoose ama xubnaha tababrada ee Dawladda-Hoose.
Waxaa kale ay soo saartay (Habitat) Buug kale oo kaabe ah oo la yidhaahdo{Tusaha tababaraha habka loo tababaro saraakiisha la doortay).
iyo war-bixinno kale oo gaar u ah tababarayaasha, waxna ka taraaya sidday u qorshayn lahaayeen tababarka saraakiisha Degmada ee la soo doortay, waxaynu ka filaynaa in buugan laga baranaayo tababarka uu aad wax uga taro xoojinta awoodda Dawladda-Hoose marka lala yimaado wax-qabadyada hogaan fiican.
Taas oo ka mid ah himilooyinka ugu muhiimsan fadhigii Jimciyadda Quruumaha ee 1996 ee ku saabsanaa dajinta dadka (Habitat II).

Waxaan u mahad naqayaa Dr Fred Fisher, iyo Mr David W.Tees oo diyaariyay Buugan iyo Buugaag kale oo taxanaha ka mid ah, iyago wada shaqeen shaqaalaha xarunta jimciyadda Qurruumaha u qaybsan dajinta dadka (Habitat), qaybta tabarka oo lagu qabtay Xarunta tababarada, iyadoo kaalmaysay Dawladda Netherland.
Waxa kale oo aan aqoonsanahay waxtarka tababarayaasha iyo saraakiisha Dawladdaha-Hoose ee dalalka Costa Rica,, El Salvador, Kenya, Lithuania, Romania iyo Uganda, kuwaas oo nagu caawiyay tijaabooyinka qalabadda tababarada.

Dr. Wally N’Dow
Kaaliyaha xog-hayaha guud.
Xarunta Jimciyada Quruumaha
Ee dajinta dadka(Habitat).

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha
ah

Tababarka
Hoggaanka
La soo doorto

AQOONSI

Tarjumadda iyo habaynta af Soomaaliga ah ee Tilmaame-barayaasha Hoggaanka la soo doortay waxay ku hirgashay Barnaamajka Is-maamulka Fiican iyo Tababarka Hoggaanka la soo doortay ee ay maal-gelisay EU-du, isla markaana uu fuliyay Xafiis Goboleedka UN-HABITAT ee Afrika iyo Dalalka Carbeed.

Tarjumadda iyo habaynta af Soomaaliga ah ee Tilmaame-barayaashan Tababarka Hoggaanka la soo doortay, waxa ka hawl-galay koox tarjumadda ku xeel dheer oo ka tirsan: Akaademiga Nabadda iyo Horumarka, Jaamicadda Hargeysa iyo Jaamicadda Cammuud; iyaga oo ay ka caawisay Hay'adda QM ee HABITAT, laanteeda Hargeysa ku taal.

Mahad-naq gaar ah waxa mudan Akaademiga Nabadda iyo Horumarka oo ka hawl-gashay tifaf-tirka iyo isu-ekeysiinta Tilmaame-barayaashan.

Waxa kale oo mahad-naq mudan Jacfar Maxamed Gaaddaweyne oo Akaademiga Nabadda iyo Horumarka ee Somaliland ka tirsan, Maxamed Muumin oo Jaamicadda Bariga Afrika ee Puntland ka tirsan iyo Maxamed Afrax oo Xarunta Cilmi-baadhista iyo Dood-wadaagga ee Koonfurta-Dhexe ee Soomaaliya ka tirsan, kuwaas oo wada diyaariyay tarjumadda ereyada Ingiriisiga ah ee Tilmaame-barayaashan ku jira.

Mahad-naq gaar ah waxa isna mudan Maciej Sudra oo diyaariyay astaamaha iyo naqshadaha jaldiyada Tilmaame-barayaashan.

Helaysid Warbixinta

Bogga

Sidaad buugan war bixinta ku taal aad u adeegsanayso 1

Qaybta 1

Qoraal ku saabsan Xil-dhibaanka degaanka iyo kartida fulintiisa 7
Qeexid 4
Soo koobid 4
Cabiraad/Ra'yi-dhiibasho 4
Figrado iyo Aragtiyo 5
Stratajiyada Karti-siinta 5
Staraatijiyadaha Karti-Fullinta 7
Cabiraad Ra'yi 8
Shaqo-xidhiidhin 9
Wada-Shaqaynta 10
Wax abuurka 11
Hawl-Fududaynta/ Karti siinta/Awood-siinta 12
Qodabo Muhiim ah 16
Ku-dar - kala-doorista dawlada-hoose ee shaqo bixinta 16
Raad-raac 19

Qaybta 2

Dulmar 21
Tusmada 21
6.1 Layli iskulaylineed sagaalka dhibcood 24
6.2 Qadimaada tababarayaasha 26
6.3 Layli: Adeegsiin door ah 27
6.4 Layli: Maapka daneeyayaasha 29
6.5 Layli: Maapka daneeyayaasha 31
6.6 Prograamkii Millyanka Guri 32
6.7 Layli Xirfad Gudbin 37

Bixinta ku taal aad u adeegsanayso

Buugani wuxuu ku saabsanyahay sida loo tabaraayo Xil-dhibaan karti-fullin leh, sida buugaagta kale ee taxanaha, waxaa loga faa'iidaysan kara siyaabo dhawr ah, oo ay ka mid yihiin: -

Wax-is-barrid

Qoraalka buugan ugu horeeya waxaa loogu talla galay in uu iskii-wax-kuu barro. Waxaad qudhood u baahantahay meel xasiloon, waqti kugu fillan iyo qalab aad wax ku qorto. Si aad u hesho waxtar wanaagsan, waxaan kugu dhiiri-galinaynaa in aad ka jawaabto su'aalaha laga keeno marwalba qoraalka. Qiimaha barashada macluumaadkani way tarmaysaa hadduu akhristuhu waqti badan ku qaato.

Tababar Aqoon Iswaydaarsi

Duruusta iyo qalabka dhigista tababaraha ee buuggan ku qoran, waxaa logu talla-galay in ay ku isticmaalaan tababarayaasha khirbradlayda ahi tababarada Xil-dhibaanada dowladda hoose ee kala duwan.

Waxaan buugan ku kordhinay waxbarashooyin-hawleed oo kala duwan iyo qaabab tussaya tababaraha sidduu u waafajin lahaa tabarbarka baahida gaarka ah ee Xil-dhibaanada

Ujeedada aannu buugani us oo saarnay waxay tahay in aanu ku dhiirigalino tababaruhu uu ku kaabo khibradiisa duruusta uu dhigayo si uu kor ugu qaado waxbarashada gudoomiyayaasha. Tababaraha waxaa u banaan inuu duruusta uu dhigo sida buugan kutaal iyo habka ay u dhigan yihiin. Haseyeeshee, hadduu doorbido in ay haboontay, wuu isku badali karaa ama dib-uhabayn ku samayn kara duruusta siduu u buuxiyo ujeedada tababarka

Mudada tababarku soconayaa waa saddex saacadood maalintii hadiise tababaruhu uu doono in ku siyaadiyo cashara kale oo aqoontiisa ah waxay ku qaadan karta maalindhan buugani wuxuu ka mid yahay 12 buug oo lagu talagala barashada hogaanimada.

Waxaad ku tashan karta, ama lagaa codsan karaa in aad tababar aad bixisid ka doonaya wax dhigid ama buugaagta oo dhan oo ka qaadana muddo dheer. Buug kasta gaar ahaantiis waxbaa laga barran karaa, haddana wax kabarashada buugaagta si taxane ah, waxaad ka faa'iidiyaan Xil-dhibaan aqoon aad u xeel dheer.

Tababar kooxeed

Buugaagtani waxaa kale oo loo adeegsan karaa, addoo door-biddaaya kaalmada tababare ama hawl-fududeeya khibrad leh, hagaajinta hawl-qabadka xildhibaanada ka wada shaqeeya tallis qudhah. Marka la tababaro xildhibaanada wada shaqeeya, waa in kalkaaliyuhu u habeeyo durrista tababarka ee ku taal book-gacmeedkan siyaabo kala-duwan.

Waxa dhaca xilliyo uu hawl-fududeeyuhu door bido in duruus cusub uu ku kordhiyo, taas oo ku xidhan duruufta ama heerka aqooneed ee kooxda.

Duruufahaas oo kale markay yimaadaan, waxaanu kaa rajaynaynaa in aad u aragtid buugan qalab wax lagu qabsado oo ay ku jiraan fikrado-tababar oo lakala dooran karo, la isku khaldi karo, isu-dhigma, ama laga tagi karo, iyadoo hadba loo adeegsan karo sidda ugu haboon.Tababaro badan oo aad kala dooratid ayaad ka helaysaa buugaagtan, waxaanu kaa rajaynaynaa in aad si fiican uga faa'iidaysatid Mudada tababarku soconayaa.

Qormo

QAYBTA 1aad

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha
ah

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka
Hoggaanka
La soo doorto

Qormo

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

4

Qeexid

Markuu xildhibaanku yahay karti-fuliye, wuxuu suurta-galliyaa arrimaha, qabashadooda, waanu u sahlaa kuwa aan diyaarka u ahayn inay iskood wax u qabsadaan.

Soo Koobid

Qoraalkani waxbuu ka tusaya xeeladaha iyo tabaha kartifuliyuhu uu ku caawin karo dadka kale. Tusaale ahaan, waxay ku tusaysaa waxyaalahan sidda shaqo-xidhiidhinta, ka-qayb-qaadashada shaqada oo ah habka dhisida wax-qabadka, wada-shaqayn, kala-door-bidka iyo shaqo-abuurka.

Cabiraad/Ra’yi-dhiibasho

Intaad akhriyayso qoraalkan, ka fakir waqti-yar sidaad u xallin-lahayd shaqadan soo socota:

Waraysigani wuxuu ugu horeeyaa dhawr waraysi oo kaa caawinaaya sidaad uga faa’iidaysan lahayd fikradaha ku yaal buugan iyo kuwa kale ee la socda.

Markaan isuqaato kartifuliye, waxyaalahan soo socda ayaa kusoo dhaca maskaxdayda:

1. ____

   ____

   ____

2. ____

   ____

   ____

3. ____

   ____

   ____

Qormo

Figrado iyo Aragtiyo

Qorshaha caalamiga ah ee gabood soo-saarka sannadka 2000 wuxu inoo sheegaya in ay karti siintu tahay habksa xooga dihin iyo khayraadka oo dhmaan kuwa ku hawlan gabaad soo-saarka iyo habka hagaajinta oo la isu keenay goa'nka u dambeeya, oo ah siday gabood u samaysanayaan waxa iska le dadka ay khusayso.

Erayada muhimka ah ee ku jiraa sharaxaha UNCHS (Habitat) waa isku-ururin iyo go'aan. Karti-fulintu waa samaynta arrimaha isku uruurinaaya illaha dhaqaale ee qaar kale u baahanyihiin adoon ka qaadayn xaqa ay u leeyihiin in ay ka go'aansadaan sidda, marka iyo meesha ay ku adeegsanayaan.

Tusaale ahaan; kuwani waa dhowr wax-qabad ood wax kala bixi karto markaad karti-fulliye tahay sidaad u dhamaystirto himilooyinka lagu sharxay habka caalamiga ah.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

5

- U fidi waxyaalo dhiirigaliya dadka saboolka ah sidday u dhistaan gaboodkood
- U sheeg halka laga hello war-bixinta waxtaraysa, sidday xil isaga saari lahaayeen gabood dhiska
- U diyaari tababar kuwa doonaya in ay dhistaan gaboodkooda.
- U dhis kalsoonida ku u baahan gabood, sidday xoogooda ugu gaadhaan himilooyinkooka.
- Ka dhaaf wixii is hortaagaya ee xeer iyo dhaqaale ah.
- Ku caawi kuwa doonaya in ay howgood u dhistaan siday u helaan wixii lagama maarmaan ah.
- Xallil khilaafyada cabudhinaaya wax-qabadka shakhsiga ama bulshada.
- Diyaari ururo u hawl-fududeeya kuwa kale horumarinta gabood-dhiska.

Stratajiyada Karti-siinta

Hadaynu si kale wax u sheegno, waxaa weeye in aan abuurno deegaanka muwaadiniintu ay baahidooda wax kaga qaban karaan awoodooda intii suura-gal ah.

Hoyga loo dhisaayo dadka baahi dhaqaale hayso ma aha shaqada dawaladda hoose ama waayaha kale ee dawladda.

Si kale haddaan u sheegno, waa in la qabtowax allaale wixii --- ee ka caawinaya dadkaasi sidday hooygooda u dhisi lahaayeen.

Qormo

Dawladda hoose badan waxay helaan ee lagu kartigalinaayo dadkay xugumaan siday u qaban lahaayeen shaqooyinka iyo xilka ka saaran adeegaadweynaha iyo horumarinta dhismo-hooseedka oo hore loogu arkay in gaar u tahay dadweynaha.
Halkan waxa ku yaal dhawr tusaale oo ku saabsan siday dawladaha hoose wax uga badalaan ugana qayb qaataan danta guud.

Srilanka – Barnaamijka Malyanka Aqal

{ Markii maqaalkan la qoray, barnaamijgu wuxuu maraayey 1.5 malyan aqal walina way kordhaysaa}
hayada wadaniga ah e horumarinta aqal-dhiska way ka madax banaantay maamulka dawladda. Koox saraakiil ah waxaa loo tababaray in ay ku maamulaan dayn yar iyo kaalmo farsameed, siday u gargaaraan dadka reer miyiga ah in ay dhistaan guryo cusub, kuway ku jiraan ay tayadooda hagaajin lahaayeen.
Awooda dadweynuhu way ka wareegtay gabood dhis, waxay isu badashay habka wada-shaqeynta bulshadsa, taaso u suurto galinaysa reer miyiga dalkan in ay dhistaan oo ay hagaajiyaan guryadooda.

Tijaabada Mashruuca – Orangi, Karachi, Pakistan.

Mashruucan wuxuu u suurta galiyey dadka dakhliga yar in ay maalgaliyaan oo ay ku arkibaan dhuumaha qashin-saarka degmo ka kooban 20,000 oo dadku iskood u dhisteen. Waxaana isku habeeyey oo fuliyey hay'ad aan dawli ahayn.
Mashruucan oo ay ka dhalatay in boqolkiiba labaatan ay ku baxaan qiimaha dhismo-hooseedka.Wuxuu adeegsaday habab kala duwan siduu hawsha usocodsiiyo.
Xaafadda waxay kala soo baxeen koox ka soo uruurisa qofkasta wuxuu ugu
Ardayda waxay u qaybiyeen kooxo oo ay kukala dareen xirfad-layaal si loo socodsiiyo farsamada shaqo. Waxay soo amaahdeen qalabkii ay ku qaban lahaayeen baaritaan-guud iyo naqshadda shaqada. Waxay ka dooneen deeq ururada samafalka.
Waxay soo ururiyeen shaqaalihii degmada ee ku tabarucay dhismaha dhuumaha-qashin-saarka.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

Qormo

Mashruuca Horumarinta Biyaha ee Uganda

Dawladda Uganda waxay diyaarisay qorshe uu dhamaystirkiisu yahay 2000 oo ay ku gaadhsiinayso boqolkiiba 75 reer-miyiga biyo la cabo oo ka yimid illo-biyood la hagaajiyey.

"Himiladan waxay ku salaysantay in bulshada degaanku xil iska saarto intii suurto gal ah horumarinta biyo-gaadhsiinta reer miyiga."

Si himiladdan loo dhamaystiro, dawladda Uganda waxay bilooday hab ay ku maamuusho bulshada.

Habkaasi wuxuu siinayaa tababar, gargar-farsameed, siday dib ugu bixinaayaan kooxaha xaafaddu daynta ay xilkooda qaadeen, sidda isu habayn lahaydeen inay u qorshayaan, u dhistaan, uga shaqaysiisaan, u hagajinlahayeen adeegyada biyaha bulshada ka dhexeeya.

Labada tusaale ee u horeeya waxa laga soo qaatay war-faafinta UNCHS. (Habitat) oo ku saabsan kaalinta, xilalka, iyo awooda loo leeyahay maamulka degmooyinka dadka 1990.

Staraatijiyadaha Karti-Fullinta

Hadaad tahay Xil-dhibaan, oo aad rabto meel-marinta howsha, awood-fullintaasi waxay rabtaa xeelado aad adeegsato.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Intaynan ka hadlin arrinta, waa in aynu u fiirsanaa aragtida aasaaska ee waaxyaha dawladdu ka haysato meel-marinta shaqada.

E.S. Savas wuxuu yidhi "shaqada dawladdu waa hogaamin, ma aha kaxaynta huudhiga"

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

Shaqo ugayntu ama bixintu waxay la mid tahay huudhi kaxaynta, kaxayntuna ma aha shaqada dawladda

Maqaal kazoo baxay baanka-aduunka oo ku saabsan madax-banaanida shaqada dadweynaha, Terry Silverman, wuxuu qeexayaa waxaa u dhexeeya diyaarinta hantida dadweynaha iyo wax-soo-saarka hantidaa.

Provision: waa dhaqaale-uqoondaynta shaqo amah anti iyo ilaalinta adeegsigeeda.

Production – waa u badalka hantida siday u dhaliyaan faa'iido ama shaqo.

Qormo

Silverman wuxuu yidhi " waa xaqiiq in dawladuhu ka masuul yihiin in ay u qoondeeyaan maal-gashi hantida dad-weynaha

Wallo aanay ahayn lagama-maarmaan in ay dawladdu si toos ah uga midha-dhaliso hantida iyo shaqadaba.

Hadaad waafaqday odhaahdan, taasi waxay inoo sheegaysaa in hadaad tahay xi-dhibaan aad ku jirto shaqo-qabad iyo tallo-goyn, taasoo garab ka siinaysa dawladda hoose xoojinta haggidda hawsha, iyo yaraynta qabashadaa shaqada.

Cabiraad Ra'yi

Halkeebay dawladda hoose ka taagantahay ka midho-dhalinta hawalaha?

Liis ka samee hawalaha waqtigan jooga aad soo saartay

Kuweebaa hawlahan si karti iyo hufnaan leh ay u qabteen ururo ama hayado?

Maxaad u baahantahay in aad qabatid, hadaad ka wareejisid wax ka soo-saarka hawalahan dawaladda hoose oo aad u wareejisid cid kale.

Halkan waxaa ku yaal dhawr xeeladood ama tabbood oo dadka lagu adeegsi galiyo sidday u meel-marin lahaayeen wax-qabadka.

____

____

____

____

____

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

Qormo

Shaqo-xidhiidhin

Shaqo xidhiidhintu waa hab aan qiimayn sharciyadii dhaqanka u ahaa xafiisyada dawladda ee ahaa go’aan gaadhis iyo xallilaad mushkilada.

Habkani wuxuu ku sifoobay isku xidhida ururada iyo shakhsiyaad gaar ah ee shaqo u wada jeeda sidday u baahinlahaayeen khayraadka, mashaakilkana u xallilaan.

Shaqo-xidhiidhintu aqoon balaadhan bay inaga tussaysaaa, had iyo jeerba khayraadka bulshada taasoo loo adeegsan karo xallilaada mashaakilka.

Tusaale ahaan, tadobaadka ugu dambeeyey, waxaad ogaatay in warshadda labbanka ee degmadu ay maalinta sabtida u diyaarisay in gaadhi-xamuulkeedu uu bilaash ugu rarro qalabka dhismaha xaafadaha magaaladda u dakhli yar.

Waxaad kallood ogaatay in urur haween ahi, u baanyahanyihiin gaadhi-xammuullka, aanayse maqlin deeqda sharikadu bixisay.

Marka waxa haboon in aad isu keento labada dhinac.

laba astaamood baa sifeeya shqo-xidhiidhinta oo kala ah:

Ukaalmayn-Rabitaan Iyo Wax-qabad Rabitaan

U kaalmayn-rabitaan: waa shakhsiga oo raba in uu ukaalmeeyo dadka baahan goorkasta iyo duruuf kasta oo jirta.

Rabitaan wax-qabad: waa rabitaanka iyo kartida qofku u leeyahay wax qabadka, iyo habaynta sharciga shaqada iyo xadaynta xuduuda shaqada siduu dadka ugu caawiyo in ay noqdaan dad ficil leh oo awooda iyo dareenkaba wadaaga oo isku-duubni aan cabsi lahayn uwada qabta khayraadka. Waxa xabad guula aduunka taala ma noqon karaan guul dhan hadaanad isku taxin{ Waa maah-maah laga yaqaan dalka kuuriya}.

Waxa xabad guula aduunka taala ma noqon karaan guul dhan hadaanad isku tixin

Waa maahmaah kuuriyaan ahaan

Qormo

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha
ah

Tababarka
Hoggaanka
La
soo doorto

10

Wada-Shaqaynta

Wada-shaqayntu waa isku-xidhka dadka si ay u dhamaystiraan wada-jiritaan himilo waxtar leh.

Haddii aynu u sheegno si cilmiyaysan, "waa hab si-wada-jir ah ay go'aan uga gaadhaan daneeyayaashu mustaqbalka arrinta ka dhexeysa.

Had iyo jeer wada-shaqayntu waxay isugu tallaabisaa oo ay oo ay xidhiidhisaa wax-qabadka laba qolo sida shaqada dadweyne iyo ta gaarka ah, samaysiga gaboodka iyo falashada beeraha, amba macaash ma-doone iyo macaash-doonaha. Laba qaybood baa loo baahanyahay si loo hubiyo ku-guulaysiga isu-talabinta wada shaqaynta.

1. Dul-saar, ama saamiga lagu hagaajinaayo shaqada {maxaa ugu jira dhinac kasta si loo wada-shaqeeyo?} iyo
2. saamiilayaashu siday u qaateen ama u fahmeen heerka isku-tiirsigood siday u qabtaan arrinta

martaa laba dhinac oo aan dhicin badanaaba isu-imaatingood, oo wajiyo kala duwan ka arka arrinta, baadhista waxay ku kala duwan yihiin iyo la imaatinka xalka shisheeye aragtidooda gaaban ee qof ahaaneed ee suurta gal ah.

Go'aanka wada-shaqaynta waxaa kugu dhaliyaa dhowrkan arrimood oo ah:

- ∉ wax-qabasho
- ∉ Xasilooni
- ∉ Sharci-sugnaan
- ∉ Wada-wadaaga faa'iidada.

Wada shaqayntu had iyo jeer waxay dhex- Waxaa jira dhawr meelood oo wada-shaqayntu aan caqi-gal ahayn sidda

- Markay u dhexayso awood weyni dhinacyada wada-shaqaynaya.
- Marka waxa la qabanayaa uu aad cabsi u leeyahay
- Marka aan la hayn wakiil isu keena dhinacyada
- Marka la go'aansado in qiimeynta awood ku baxaysa hagaajinta wada-shaqaynta ay aad u sarayso

Wax-abuurka

Qormo

"Sawirashada waxaad ka fikiraysid sidday yihiin aad bay uga muhiimsanyihiin cilmiga". Waxaa sidda yidhi Albert Einstein, waxaan u ahaa shaqsi aqoon ballaadhan. Wax-abuurku waa ku-kaca muuqaalka isagaa tussah markaas fikirtid. Taasina waxay muhiim u tahay markuu guddoomiyuhu rabbo in u noqdo karti-fuliye. Waa kartida aad ugu helikartid waxa badal u noqon kara iyo xalkood oo aan dadka kale u muuqan.

Tusaale ahaan markay ugu yeedhaan bulshoodyinka qaarkood hanti-gaar-laha in uu qabto hawsha dad-weynaha taasi waa fakir wax- sabab u tahay in ay diranayeen shaqaalaha hanti-gaar-laha tirro sannada ah oo ay ka gaadheen guul.

Mid ka tiran dariiqooyinka badan ee wax-abuurka dawlada-hoose ku kaceen sanadadii u dambeeyey waa doonista dariiqooyin la isku badali-karo si loo qabto mashruuca iyo hawsha bulshada.

buug dhawaan soo baxay; oo ka hadlaaya cusboonaysiinta dawladda, waxay ku sheegeen qorayaashu 36 arrimood oo wax lagu badasho uu dhiibo shaqo siiyuhu shaqaalaha {eeg boga ku dajisan 15-16}

arrimaha qaarkood dhaqan ahaan baa loo yaqaanay sidda liisan-bixistada, deeqda iyo amaahada.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Qaar kalena waxay inoo tilmaamayen ka soo go'id fikirkii dhaqamaadkii ku saabsanaa siday dawadaha – hoose ugu adeegaan muwaadiniintooda iyagoon abuurin xafiisyo aan waxba ka soo bixin.

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

Markii soo saaristii dabaqad arrimo ah oo wax lagu badalan karo waxay ku dareen habkaasi sida ogalaanshaha shirikadaha warqadaha lacag-bixinta iyo arrimo kala-duwan oo ku saabsan sheergarnimda hanti-dadweyne-iyo hanti gaar iyo hanti dadweyne.

11

Qorayaashu waxay doorteen dhawr arrimood oo horumar leh waxaa ka mid ah ku adeegsiga ururada-iska-wax-uqabso (siday u qabtaan hawlo qaarkood), u sinaanta maal-galinta dhiirigalinta shaqooyin cusub) iyo wax-wada-soosaarka. (sida qandaraas-laqaadashada kiraystayaasha in ay hagaajiyaan guryahooda).

Wallaw hababkaa qaarkood aad loogu adeegsado maraynkan, waa wax laga baxay dalalaka qaarkood.

Waxaan ka fikiraynaa gaar ahaan in ku adeegsiga iska-wax-uqabso habka wax

keenista.

Hawl-Fududaynta/ Karti siinta/Awood-siinta

Qormo

Kartida xildhibaanku dagaanku waxay u dhexaysaa hawl-fududaynta iyo awood-siinta. Inkastoo labada hab macnahooda laga fahmaayo erayadaasi, uma baahnin waqti aan ku qeexno.

Koobid ahaan, hawl-fududayntu waa ku adeegsiga shaqooyinka dadka sida (ku dirqinta, ku dhaqaajinta, hab-kooxeed) sidaad uga caawisid in ay u qabtaan si ka wanaagsan waxay ku go'aansadeen in ay qabtaan.

Awood-Siintu: markaan dhinaca kale ka eegno, waa siinta qof kale awooda lagama-maarmaanka ah. {taa aqoonta-nafta ila ta qabta ah} iyo hantida siddu u qabto wixii loo baahanyay qabashadooda.

Hab-kartiyeedkani dhawr wax baad ka dooran kartaa, oo ku salaysan waxaa laga doonaayo in ay karti galiyaan dhinaca kale (kooxda-kale) siday uga soo baxaan kaalintooda iyo xilkooda taasoo si caadi-ahaan ay u qaban hay'adaha dawladdu sida dawaldda-hoose.

Tusaale ahaan, cid kale, sidda dabaqadda hanti-gaar ah, ururada aan dawliga ahayn, ururada-iskaa-wax-uqabso, shakhsiyaadka muwaadinka ah ayaa qaban-kara wixii qabashadooda looga baahdo.Laakiin kooxahaasi waxay

a) Baahan yihiin ansaxinta gudiga sidday u bilaabaan amba,
b) Waxay u baahan yihiin ogalaanshaha gudiga, amba
c) Uga baahan yihiin illa-dhaqaale gudiga ama meela kale.

Illahaa-dhaqaale waxa ka mid ah:

Qormo

- Xog
- Kaalmo-farsamo
- Tababar
- Miisanayida shaqo-bilow
- Habaynta ururada
- Ka saarida shaqo xumada xafiisyada
- Helitaanka qalab wax qabadka
- Diirrin wax-qabad

Ama d) sida cid kale oo ku caawisa gudiga inay si ka fiican u qabtaan kolkay kaligood wax qabanayaan

Habka karti-fulinta wuxuu gaar ahaan ugu haboonyahay ururada aan dawliga aheen, ururada bulshada iyo dabaqada hanti-gaarka ah.

Had iyo jeer, waxay ku samayn kara mashaariicda iyo hawlaha qiimo hoose, waxanay soo gaabinayaan mudadii dheerayd ee wax-qabadka dawlada-hoose, taasi waxay ku madhxinaysaa hantida si aad u qabsato hawlo kale. Ku adeegsiga hababkani wuxuu kaa doonayaa adiga iyo saaxibadaa in aad fikirkiina dib ugu noqotaan ku saabsanaa kaalinta dawlada-hoose.

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Duqa magaalada St.Paul, ee gobolka Minesota Mr. George Latimen, wuxuu yidhi mar ujeediyey khudbad magaalada ka hadlaysa: "Dawlada magaaladu waa in ay ku samaysaa dib-u-hagaajin iyo dib-u-hufid kaalinta u dhaqanka ah. Waxaan ramaysanay in dawlada magaaladu had iyo jeer cadayso kaalinteedu in ay tahay hawl-fududeeye.

Tababarka Hoggaanka La soo doorto

Maamulka magaaladu waa in ay cadeeyaan mashaakilka, deetana usoo ururiyaan illaha-dhaqaale si wax loogaga qabto mashaakiladaa ------ xataa, maamulka dawladdu waa inuu isku-daraa hantida dad-weynaha-iyo ta gaar-ahaaneed siddaynu u qabano himilada bulshadeena.

Qormo

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha
ah

Tababarka
Hoggaanka
La
soo doorto

Karti-fullinta iyo Horumarinta Beesha

John Meknight wuxuu ku qaatay muddo tobnaan sanadood ah Chicago isago ku shaqaynayey habeeye-beeleed. Khibradii uu ka faa'iiday aasaaska wax-uqabadka beesha, waxay u xaqiijisay in ay dawladaha-hoose, markasta "iska toogtaan cagta". Sababtoo ah markay hawsha beesha gacanta u galiyaan meherad-yaqaano iyo xafiisyo aan waxba socodsiin.
Wuxuu rumaysanayahay in marka howsha beesha ay qabtaan xirfadlaydu, taasi ay tamaradarinayso beesha oo ay wiiqeyso muwaadinka. "waxaa jirta fikrad oo laga haysto bulshada in aanay lahayn dad hawl-qabada", laakiin Meknight wuxuu leeyahay. "aasaaska mushkiladeenu waxay timid tamardarida bulshada", Meknight wuxuu isu keenay liis isu-qiyaasid ah oo qeexaya waxtarka uu leeyahay ku adeegsiga "ururada beesha, {sida qoyska, xaafada, masaajidka ama keenista iyo ururrurada iska-wax-u-qabso} halkii laga adeegsan lahaa shaqada xirfadlayaasha iyo hababka shaqa-bixinta.

Tusaale ahaan:

- Beeluhu waxay wax-qabad u leeyihiin xubnahooda, sidda shaqo bixiyayaasha ballan wax-qabad u leeyihiin macaamiishooda.
- Beeluhu way garanogyihiin dhibaatooyinkooda adeega xirfadlayaasha.
- Xirfadlayaasha iyo xafiisyada shaqooyinka ay bixiyaan, halka beeshu ay xallisho mashaakilka.
- Hayada iyo xirfadlayaashu waxay soo hormariyaan shaqada, halka beeshu soo hormariso daryeelka wax loo baahanyahay.
- Beeshu shaqo-abbuurka iyo suurta-galintiisa way ka badsataa xafiisyada shaqada-weyn qabta.
- Shaqada beeluhu way ka jabatahay shaqada xirfadlayaasha.
- Beeluhu way ka fullin ogyihiin xeerarka shaqada xafiisyada dawladda ama xirfadlayaasha.
- Beeluhu waxay ahmiyadda saaraan awooda, halkay hay'aduhuna ahmiyadda saaraan waxaa dhiman.

Liiskani wuxuu ku garwaaqsiinayaa awooda ay u leedahay beeshu wax-qabadka mashaariicda iyo hawlaha.

Qormo

Sida inoo muuqata haddii aan rabno horumarka magaalooyinkeena iyo dalalkeena waa in aanu leexinaa hawl-qabadka xagga xirfadlayaasha iyo dawlada, howshaaso beeluhu dhaqan ahaan u qaban jireen naftooda iyo muwaadiniintooda.

Mcknight wuxuu inna xusuusinayaa in horumarinta noocani ahi, ay noqon karto lidka wax-soo-saarka oo aadna u qaali ah. Xil-dhibaan kartida leh waa ka

a) Garanaaya waxtarka ay leedahay wax-qabadka beesa iyo xallinta mashaakilka.
b) Garta in uu siiyo "ururada beesha" taageerida iyo awooda lagama maarmaanka ah ah siday u yeeshaan xoog iyo waxtar.

Xildhibaano(dagaan) badan way ku adkaataa in ay noqdaan kariilayaal. Aragtiyaha iyo wax-qabadyada horumarineed ee casrigan wuxuu ku sheegay dawladaha-hoose in ay qabtaan laba door oo kala ah keenayaasha iyo soo-saarayaasha mashaariicda iyo shaqooyinka beelaha iyo waaxyahooda.

(Nasiib wanaag) ururo hore-umaray waxay garanayaan khaldanaanta arrintaasi, laakiin way adagtay in laga fur-furo xafiisyadi dawlada ee isugu xidhnaa. Mar haday ku jiraan). In badan oo beesheena ka mid ah waxay filaysaa in wax-qabadkan (in loo qabto muwaadinka howsha)halkii laga cwaainlahaa (iyago wax-isu-qabta(in uu siisocon.

Guddiga oo u baahan in ay maamulaan dhammaan shaqooyinka iyo mashaariicda degmada, iyo shaqooyinka oo isku-xidhan, awgeed waxaa suurta-gal ah in ay gudiga ay is-hortaagto karti-siintu qaybo shaqada ka mid ah.

Karti-siintu had iyo jeer wxay u baahantahay fikrad cusub oo ku saabsan cidda wax qabanaysa iyo meesha go'aanka lagu gaadhaayo.

Karti-fullintu waxay ballaadhinaysaa shabakada xilka iyo illo-dhaqaale ee beesha marka lagu daro mashaakilka iyo xalkooda. Haddii dawalda-hoose ay ku leedahay ururo awood leh beesha, dadaalkaaga karsiineed,sido kale, waa muhim si ay y meel marto.

> *Gacan qudhihi ma qaban karto wax kasta, ama qof kali ahi wax kasta ma garankaro.*
> Maahmaaha masaydu leedahay.

Qormo

Qodabo Muhiim ah

- Karti-fullintu waa hab ballaadhaniya awooda dawlada-hoose si ay muwaadiniinteeda ugu qabato shaqooyin iyo mashaariic tayo leh.
- Karti-fullintu waa hab isku hagaa-jinaaya illaha-dhaqaale ee beesha una leexinaya go'aan gaadhistana kuwa ku adeegsanaaya in ay ku daboolaan baahidooda.
- Markay dawladda-hoose ay bixiso shaqooyinka loo qabanaayo dadweynaha degmada, waa in ay wareejisaa wax-ka-soo-saarka ururada beesha.
- Xil-dhibaan wax-qabadka leh waxay leeyihiin xidhiidho badan iyo illo-dhaqaale oo ay ka helaan baahidooda.
- Guddoomiyaasha wada-shaqaynta la leh saamiilayaasha siday u keenaan mashaariic iyo shaqooyin, waa in ay ballaadhiyaan kala-doorgood oo ay dhawraan hantidooda.

Ku-dar – kala-doorista dawlada-hoose ee shaqo bixinta

Waxaa laga sheegay buuggii dhawaan soo baxay ee ku saabsanaa dib-u-ikhtiraacida dawlada in ay ku qoranyihiin isbadallo badan oo ka socda dalka Maraykanka, gudaha dabaqadda dad-weynaha, gaar-ahaan dawladaha-hoose.

Tusaale ahaan, kala-duwanaanta marka la isu-qiyaaso wax-qabadka xirfadlayaasha iyo habka bixinta shaqada beesha iyo wax-qabadkeed ee u yidhi John Knight oo waxaa laga soo qaatay buugan.

Hoos waxaan kusoo koobnay 25 qodob oo ka mid ah 36 qodob ee kala dorashada shaqo bixinta oo ay ku sheegeen qorayaasha buuga(dib-u-ikhtiraacida dawlada).

Qormo

1. Dajinta sharciyada iyo ogolaanshaha: qaadashada talaabo dawladeed oo toos ah si loo dhiiri-galiyo shaqooyinka qaarkood, si sharci ahaan amba la joojiyo sharci ahaan.

2. Habaynta xeerka iyo dib-u-habaynta xeerka: badalaadaha muhiimka ee lagu sameeyo shaqo-keenida waxay ku iman kara badan fudud oo lagu sameeyo xeerka dawlada.

3. Ilaalinta iyo baadhista: dawladu waxay ku hagaajin kartaa hantida dad-weynaha amaba hawlaha loo qabanaayo iyadoo ilaalisa keenistooda ama baadha akhkatooyinka.

4. Liisan bixinta ama rukhsada: dawladu way balaadhin kartaa amba way koobi kartaa tirade dadka qabanaya hawl iyadoo badalaysa xeerka liisan doonashada oo waafaqsiinaysa (yaa shaqada qaban kara iyo yaan qaban karin)

5. Qorshaha cashuurta:dawladu way dhiiri-galin kartaa keenayaasha gaarka ah iyadoo siinaysa cashuur-dhimid ama dayn waanaye is hortaagi kartaa iyadoo cashuur saaraysa badeecadaha iyo howlaha aan la rabbin.

6. Deeqo: Dawladu toos bay ugu caaein kartaa lacag ay ugu tala gashay kooxou baahan gar gaar.

7. Kabitaan dhaqaale: Dawladuhu way in damaanad qaadaan bixinta qiimaha shaqooyinka ay u qaataan in ay faa'iido u leeyihiin dad-waynaha.

8. Daynta:- Dawladuhu way siin karaan maal galin shaqooyinka shaqsiyaado gaar ah amba kooxaha u qalma, taas oo ah dayn lagu xidhay heshiis ah in daynta lagu bixinta muddo cayiman iyo qadar dul-saar ah.

9. Qandaraas-bixin:- Dawladu way igu yeedhi kartaa shakhsiyaadka gaarka ah iyo sharkidaha qandraas in ay ku qaataan wax ka qabadka hawlaha dad-waynaha.

10. Ogolaansho sharikadi bixiso: shaqsiyaada gaarka ah, iyo sharikadaha ku bixiyay shaqo magacooda, waa in adeegsada shaqadu dib u siiyaa qiimaha halkii ogalaatay.

11. Iskaashiga hayadaha dad-waynaha iyo hayada gaarka ah,sharikaat wada-jira ah ayay dawladu la galaysaa sharikadaha gaarka ah, siday u qabtaan oo u maalgilyaan hawlaha dad-waynaha.

12. Sharikadaha dad-waynaha: sgaqada waxaa leh oo wada dawlada, marka dabaqada gaarka ahi kariwaydo in ay qabato hawl dad-waynuhu u baahan yahay.

13. Kasbasho shaqo: dawladu waxay kartaa in ay dhiiri galiso shaqooyinka

qaarkood, taasina waa iyadoo ka iibsata sharikado ka shaqeeya hawlahaa.
Caymiska: dawladu waa in ay damaanad qaada caymika kooxahan gaarka ah (sida shaqo-laawayaasha, dadka da'da ah amba caydha ah) amba caymiska ku-kaydyadaasha banka si ay uga hortagaan dhicitaan dhibaato-maaliyadeed.

Qormo

15. Badalaada siyaasada maal-gashiga dad-weynaha: dawladu way karta in ay dhiir-galiso amba is hortaagto dadka kale iyago bdalaaya sidda iyo kay u dooranayaan in lagu maal-galiyo hantida dawlada.

16. Kaalmo farsameed: dawladdu way siin karta kaalmo farsameed shaqooyinka jira, ururada beesha, iyo dawladda kale sidday u qabtaan hawl qiima leh

17. Qarfaafin: dawladdu waa in ay uga warantaa arrimaha caafimaadka iyo wixii war-war kale jira dadweynaha taasoo saamayn weyna ku leh.

18. Wareejin: dawladdu way qaban kartaa hawlaha u hogaaminaaya dadka ururo kale oo qaban kara shaqooyinka ay u baahanyihiin.

19. Skood-wax-uqabsadayaal: dawladdu way ku adeegan kartaa iskood-wax-uqabsadayaal, sidday u qabtaan hawlo badan iyado maamulayaan shaqaale mushar ah.

20. Warqadda-lacag-cadaynta: dawladdu way u ogalaan kartaa kooxo gaar ah awooda iibsadka badeecadaha amba shaqooyinka iyago adeegsanaya warqadda-lacag-cadaynta.

21. Saameynta ujuurada: qiimaha ay bulsho ahaan u leedahay wax-qabadku waxuu u dhaafi kara kuwa ka faa'iidaysanay wax-qabadka.

22. Dhiiri-galinta dadaalka aan dawliga ahayn: dawladdu way taakulayn iyo dhiiri-galin karta samaysadka dadaalka caam-ahaaneed ee beesha si loo qabto shaqo dad-weyne.

23. Wax-soo-saarka amba kali-wax-qabsiga: dawladdu way taakulayn karta shaqsiyaadka ama kooxaha sidday uga shaqaysiin lahaayeen ay u maamuli lahaayeen shaqooyinkooda.

24. Maamulka waxa aad loo doonaayo ama dalabka dawladdu way ka qaadi karta tallaabooyin ay ku yaraynayso doonista shaqooyinka qaarkood sidda gownta cashuuraha maritaanka wadooyinka amba ujuurada talafoonada aan daruuriga aheen.

25. Iibista, is-dhaafsiga amba ku-adeegsiga: dawladdu way dhiiri-galin karta dhisida qalabka amba meelaha dad-weynaha iyadoo iibinaysa, dhaafsanaysa amba kula shurkaysa ku-adeegsiga dhulka ama dhismayaal dawladda kale ama sharikadaha gaarka ah.

Qormo

Raad-raac

1) *Xarunta Jimciyada Quruumaha ee Dejinta Dadka(Habitat), istraatajiyada caalamiga ah ee gaboodka ilaa sanadka 2000 [Nairobim UNCHS(Habitat), 1988]*
2) Xarunta Jimciyada Quruumaha ee Dejinta Dadka(Habitat), Doorarka, Xilalka, iyo awooda lagu maamulayo dejinta dadka.
3) Osborne, David and Gaebler Ted, Dib-u-ikhtiraacida Dawladda: Sidda nigaadda ganacsi-aasaaska ay u beddeleysodabaqada dad-weynaha,(akhri, MA, Addison-Wesley, 1992) pp. 25
4) Silverman, Jerry M, Baahinta Maamulka dabaqadda Dadweynahaa-(Washington, D.C., The World Bank, 1990), p. 11
5) Osborne, op, cit, pp. 332-421.
6) Ibid, p. 27
7) Ibid. pp 65-70

Aqoon-is-weydaarsi

QAYBTA 2

Xil Dhibaanka Karti-galiyahaah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

Aqoon-is-weydaarsi

Dulmar

Ujeedo:

Mashaakilada isku-murugsan e soo waajahay bulshooyinka magaalada ayaa sii kordhaysa ugaga dhigtay adayga hogaamiyaasha la doortay in hawsha lagu qabto hab-dhaqameed. Waytageen ayaamihii ay dhaw odayaal ay horgaynayeen xalka haboon dad-weynaha sidday uga helaan ogalaansho.

Waabaa baryay marka laga hadlo arrimaha beesha, guusha lagu gaadhi iskaa-shi waxaa leh, ka-qayb-qaadashada dad badan, iyo kaalinta gudoomiyaha oo ah dhiirigalin, u-dhexeyne, iyo karti-fullin.

> Haddii aad la kulantid qof gaajaysan oo aad siisid xabad kalluun,
> Gaajo qaban mayso, laakin hadaad barto sida loo kalluumaysto,
> Waligii gaajo qabanmayso.
>
> Casharadii yuhuuda ee berigii hore

Tababarkan waxa loogu tala galay inuu gaadhsiiyo ka-qayb-galayaasha in ay gartaan karti-siiyuhu in uu yahay ka doona in uu kaalmeeyo kuwa ay wax-yeeshay mashaakilka beeshu sidday isu caawin lahaayeen iyagoo ka qaadanaaya qayb fir-fircoon sidda xalka lagu helo.

Tusmada

Hoos waxaa lagu muujiyey sharax gaaban oo laga bixiyey shaqadi kasta ee la baranaayo oo uu la socdo waqtiga loo baahanyahay qiyaas ahaHaddaad jeceshay in aad habka badasho, si aad uga saarto wax, ama ku darto tababar-qalb oo xagaaga ah, way ku furantahay taasi.

Aqoon-is-weydaarsi

6.1. Fikir Diirin ama Fikir Ka-shaqaysiin: Sagaalka dhibcood

Ka qayb-galayaasha waxaa la waydiinayaa in ay xalka u helaan mushkilad aad u adag (xujo) si loo tusso in mushkilado badan la karo in lagu xallilo iyado la hello tubbo ka baxsan fikirka caadiga ah (15 mirir)

6.2. Qadimaada Tababaraha

diyaari daris gaaban oo ku saabsan guoomiyaha isago ah karti-fule. Kasoo qaado war-bixinta qoraalka cutubkani ku furmay, si aad u muujisid waxaa looga jeedo karti-ku-fullinta wax-qabadka iyo wax-qabad kuwa kale. Kala garo waxa u dhexeeya wax-saarka iyo keenista shaqooyinka dad-weynaha.

Qeex sida wada-shaqyanta iyo awood wanaagu ugaga horeeyaan dhamaystirka shaqada kaligi-qabtaha. Iyo marka hababkan la adeegsan karo iyo markaan la adeegsan karin fal ahaa. (30 mirir).

6.3. Layli Dooritaanka Shaqo-bixinta

ka-qayb-galayaashu waa inuu mid kasta qoraa mshaariicda iyo shaqooyinka ay hadda dawladdu waddo. Dabadeedna waa in ay iyago koox-koox ah ay cadeeyaan oo ay badhaan tubbo kale oo badal u noqon kara mashaariicda iyo shaqooyinka. (45 mirir)

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

6.4. Layli – Khariidada Daneeyayaasha

iyadoo ay u muuqato in ay magaaladu ay haysato mushkilad aad xal loo helin, waa in ka-qayb-galayaasha, oo koox-koox yar u shaqaynayaa ay soo saaraan qorshaha ay ku sheegayaan dhammaan ku danaynaaya xallinta mushkillada (90 mirir)

6.5. Barasho Mashruuc (arrinta): Mashruuca Maamulka Aqal

Waa in ka-qayb-galayaashu ay akhristaan mawduucan, dabadeena ay ka wadda-hadlaan sidday u-suurto-galayso in laga madax-banaaneeyo maamulka dawlada, iyo siddu muwaadinku u dhex-gali lahaa arrimaha beesha ee murugsan, iyo siddu u abbuuri lahaa kalsooni xoog ah iyo tixgelinta madaxda degmada. (60 mirir)

Aqoon-is-weydaarsi

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

23

6.6. Xirfad-Gudbinta

Waa in ay ka-qayb-galayaashu mid kasta ka hadlaa aqoontiisa xirfadeed, dabadeedna uu kula shuraakoobaa kuwa kale waxay doonayaan in ay ku qabtaan aqoontii ay ka barteen durrista karti-fullinta tababarka ka dib. (45 mirir).

6.1 LAYLI ISKULAYLINEED: SAGAALKA DHIBCOOD

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

waqtiga lagu qabanayo: 15 daqiiqo

Ujeedo:

Kani waa layli hore oo ay u isticmaaleen tababarayaashu inay ku muujaan sida habkii hore ee loo fakiri jiray ay inooga hor jooogsan karo siyaabo cusub oo loo fikiro. Waxaana lagu doorrin karaa layli iskulalineed oo ka dheer kolka wakhtiga la tix galinayo ama loo isticmaali karo goor walba inta tababarkan ama xubno tababaro kale la wado si loo dhiiriyo fikir midhadhaliya.

> Hadaad rabto inaad hesho natiijooyin kala duwan waxaad u **baahantahay fikiro kala duwan.**

Geedi socod

Ku muuji warside qaabka sagal dhibcood sida ka muuqata hoos. Wa;ydii ka qayb-galayaasha inay ku sameeyaan qaabkan bog warqadood ka tirsan. U dir hawsha isku-darka dhibcaha oo dhan iyagoo sawiraya afar xariijimood oo toosan oo xidhiidhsan iyadoon laga qaadin ama dib loo raacin xariijin.

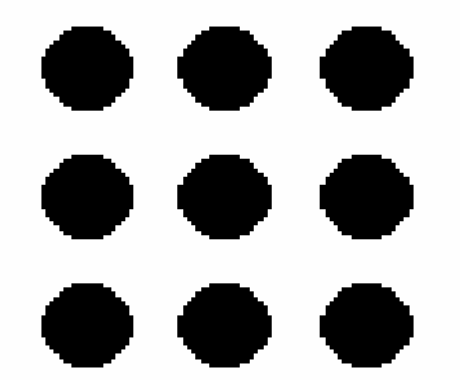

Qaabka Dhibcaha Sagaalka Ah

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

24

U ogolow ka qaybgalayaasha daqiiqado yar inay dhawr isku day sameeyaan. Waydii inta qabatay hawshii. Ama midkood ha u soo baxo iskii si uu u tuso xalka hadii kale tus ka qaybgalayaasha sida loo qabto adigoo sawiraya xariijimha. furaha masalada hagaha tababaraha ee tababaraka hogaaminta la doorto
Ku hag haasaawaha layliga ku toosan saddexdan waydiimood ama kuwa la mid ah.

1. *Dhabadaynu* qaadnaa si aynu isugu daynu xalka masalada? (Tusaale.waxaynu mala-awaaalaynaa afar-gees, dabeedna waxan isku dayaynaa in lagu xereeo

wareeg iyadoo dhibicda dhexe aan la taaban

2. Isbedel cayn keeya ayaa lagmaa maramaan u ah fakirkeena si aynu u helo xal :(waa inaynu ka baxnaa sanduuqa mala-awaalka ah ee aynu isku abuurnay ama kuwa kale inoo abuureen .
3. Maxay masalada sagaalka dhibcood ku yeelanaysa hawl qabadkaaga ado degaan xildhibaana ah.

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

6.2 QADIMAADA TABABARAYAASHA

Waqtiga lagu qabanayo: 30 daqiiqadood

Ujeedo

Qadimaadani waa is loo siiyo ka qaybgalayaasha fikrado ku saabsan kaalinta karsiiyaha iyo saldhig fakriya oo ay u isticmaalaan layliga kalida ama kooxda ah

Geedi-socod;
Diyari qadimaadan ku salaysan xog ti qornadii hore ee ku saabsanayd kaalinta karsiiyaha. Gaar ahaan cadee waxa loola jeedo in la karsiiyo hawlaha iyo wax qabadka qaar kale. Kala sooc soo saarida iyo qaabashada adeega dadweynaha. Ka dhaadhici sida iskaashiga iyo xil wadaagu u gudi karo hawl ka badan fal ggoni loo qabtay iyo kolka farsamooyin kani loo isticmaali karo ama aan loo siticmaali Karin si
Waxtar le
Xogta lagu dulmare kaadh dhigaalku wuu kaa kaalmeyn karaa inaad dhammayso xogta si habaysan goorteeda. Ujeedi waydiimo kol kol inta qadimaado socoto si loo hubiyo fahanka ka qaybgalayaasha iyo si logu soo jeediyo maankooda. ku kordhi qadimaada kaalmo-aragti ay ka mid yihiin xaashiyo warside hore loo daabacay iyo qalab xalliban oo kalmo dheeraad ah si loo fahamsiiyo

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

6.3 LAYLI:ADEEGSIIN DOOR AH

Goorta lagu dhameeyo:45-60 daqiiqadood

Ujeedo:

Layligani wax alga wadassi dar dar tloo galiyo fakir midha-dhaliya xaga siyaabaha kala duwan ee loo fuliyo waxay dawladaha hoose ay caadeesteen iany qabtaan soo saarka adeega iyo badaacaha guud. Labada arimood: abuuritaanka iyo hababka kala duwan ee wx loo qabto ayaa ka dhigaya laylgian hor-dhac wanagsan si loo fahmo kaalinta karsiiyahii

Geedi socodka

Waydii ka qaybgalayaasha kali kali inay sameeyaan liiska sadex brogram iyo adeeg ay hada dawladda hoos hayso iyado adeegsanaysa shaqaalahayda qabakeed iyo xafiisyadeeda brograamyo iyo adeegyo cid kale qaban karto.
Kolkay dhameeyaan ka qaybgalayaashu hawshan kala qaybe dhawr kooxood oo midba afara ila todoba kooxood yahay .
Dooransii hal adeeg ama brograam ku jira labada liis midkood iyo inuu la soo baxo jid kalya oo si ka gadisan ka fiicanaan kara loo fuli karo iyadoon la isticmaalayn shaqaalaha qalabka iyo xafiisyada dawlada waydii koox walba iany laxdo waxtarka iyo wayeelada adeegyada koorka ah xaashi-shaqo ayaa alga haystaa waraaqda ku xigaa ay isticmaalayaan ka qaybgalayaasho iany ku dhigaan adeegyada doorka ah waxtarkooda iyo wayeeladooda mid walba
Dib-isuguyeedh kooxaha yar yar 30 daqiiqadood ka dib oo waydii warbiximihii u bilaw haasawe ku saabsan waxtarka ka soo bixi kara siyaabo cusub oo loo qaban karo brogaraamyada iyo adeegyada dawladda.

** Waqtiga loogu tala galay layligani waxa loo fidin karaa ila 3 saacadood taasoo ku xidhan kolba tirade brograamyada iyo adeegyada Tusaalaha ah ay ka qaybgalayaasha la faray.*

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

XAASHADA ADEEG DOORKA

Brograam ama adeeg ____

____

Hababka adeeg siinta____

Waxtarka

1)____

2)____

3)____

Waxyeelada

1)____

2)____

3)____

Adaa ku salaynaya lafaguridan___ka tala bixi

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha ah

Tababarka
Hoggaanka
la soo doorto

28

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababa rayaasha

6.4 Layli: MAAPKA DANEEYAYAASHA

Waqtiga Laguu Qabanayo: 90 Daqiiqadood

Ujeedo:

Layligani waa sidii loogu fidin laha arimaha qaar la xidhiidha muhiimada ay leedahay in lagu daro nin doorka geed socodka lagu xalilayo Masallooyinka iyo go’aan qaadasho ku saabsan arimaha sameeya iyaga in la adeegsanayo.

Kooxo-Beeleedyada: inay qorsheeyaan kana qayblgalaan xallinta masalooyinka waxay u horseedays xallinta masalooyin ka moodayay in aanay xal lahayn

Geedi Socod:
Waydii ka qaybgalayaasha inay gartaan masallo haysata magaaladooda oola mooda inaanay xal lahayn iyagoo la isticmaalayo hawsha iyo hantida magaalada hadii laga helo koox ama koox isku qolo ah u dir inay ka shqeeyaan masallada hadda haysata iyaga.
U kala saar ka qayb galayaasha koox yar yar oo kooxiba lix ilaa toban xubnood tahay u dir koox walba oo yar inay diyaariso maapka danakuyeeshayaasha oo ka koobaan magacyada qof ahaan koox iyo ururada ay toos u saameeyaan falalka ay sameeyaan qaar kale xaga masala u dhexaysa ama dani kaaga xidhan tahay inay arkaan masalada oo la xalilo far ka qayb galayaasha inay ku sawiraan maabab xaashiyo warsidayaal iyago tusaalaha bogga xiga u isticaalaya hag

Ka dib ilaa 15 daqiiqadood oo map samayn qabo warbixinta kooxaha yar yar dooda ku xigta kooxaha kala duwan midba mida kale ha ka kaalmayso inay isku geeyso liiskooda daneeyayaasha.
Kolka koox kasta ay warbixiso oo ay gacan ka hesho koox kale dib isugu yeedh kooxaha yar oo u dir inay dhameeyaan saddex hawlood:

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

1. Soo saar saddexda ila shanta ugu muhuumsane daneeyayaasha.
2. Sheeg Sababta ay ku noqonayaan daneeyaysha ugu muhbiimsan
3. Tilmaan ka bixi sida xildhibaan dagaanku uu ku helikarayo daneeyeyaasha ku hawlan ee ugu muhiimsan.

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

29

Waydii unug walba inuu ka warbixiyo maaliyada kulan qorshayn oo waydii ka qaybgalayaasha inay ka doodaan bandhiga ka kale.

Ku soo koob layliga dood guud oo ku saabsan muhimada ka qaybgallinta (u suurogalintooda) iyo siiyaabaha kala duwan ee dawladaha hoose ay ku wada shaqayn karaan si loo qabto Prograamyo iyo adeegyo.

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

KHARIIDADA DANEEYEYAASHA

Tusaalahan xildhibaanku wuxu matalaa dagaan miyi oo manta boqolkiiba toban helaan biyo la cabi karo xildhibaanku wuxu masuul ka yahay si loo helo jid loogu daro himilada dalka in boqolkiiba sagaashan reeer miiyiga dalka la siiyo biyola cabi karo mudo toban sanadood gudahood.
Dawlada dhexe waxay qaadaatay stralagiyad u ku gaadhayo himiladan si hab biyo siin beel ku salaysan xildhibaanku tusaalahan wuxu so saaraya daneeyayaasah ku hawalan in la qabto stratigiyadan galiyana cinwaan kooda suurad-beed leeyadan sidaad ku arakto wareeg badhtamaha maapka yaalax ayuu ku jiraa himiladu.

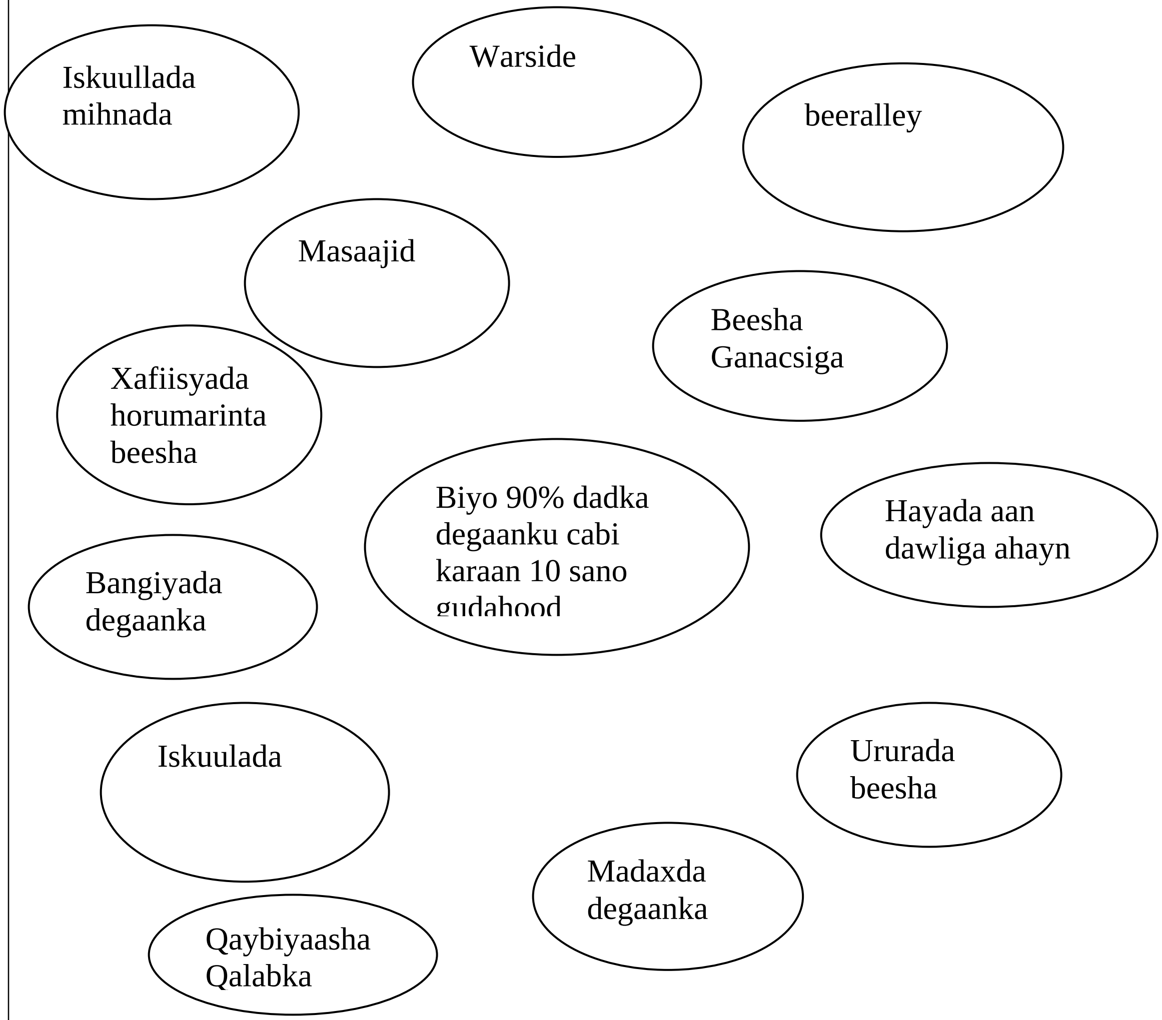

Xil Dhibaanka Karti-galiyahaah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

6.5 Maapka Daneeyayaasha

Waqtiga Laguu Qabanayo: 90 Daqiiqadood

Ujeedo:

Layligani waa sidii loogu fidin laha arimaha qaar la xidhiidha muhiimada ay leedahay in lagu daro nin doorka geed socodka lagu xalilayo Masallooyinka iyo go’aan qaadasho ku saabsan arimaha sameeya iyaga in la adeegsanayo.

Kooxo-Beeleedyada: inay qorsheeyaan kana qayblgalaan xallinta masalooyinka waxay u horseedays xallinta masalooyin ka moodayay in aanay xal lahayn

Geedi Socod:
Tusaalahan wuxuu xildhibaanka degaanku matalaa magaalo ay aad u liidato sida qashinka looga ururiyaa. Isaga ayaana u xilsaaran siduu magaalada uga qaybgalin lahaa yoolka Qaranku dhigtay Labaatanka sanno ee soo socda. Taas oo 70% ilaha dhaqaalaha ee ay dawladdu maamusho lagu wareejinaayo Maal-qabeenka gaar ahaaneed. Xukuumadda dhexe waxay dhigatay istraatiijiyad lagu gaadhayo yoolkaa ay dejisatay, iyada oo adeegsanaysa shabakad balaadhan, oo dadku ka qaybqaadanayaan, oo hantida gaarka ah lagu xoojinaayo. Xildhibaankuna waxa uu rabaa inuu gacmo gaar ah ku wareejiyo qashin ururinta magaalada muddo laba sanno ah gudahood, isaga oo ka faa'iidaysanaya yoolka guud ee qaranka u yaala. Intuu baadhay oo ogaaday cidda arrintan danayn karta ayuu galiyay Laydiyada hoos ku qoran. Sida aad arkayso Laydiga badhtanka ku jira ayaa ah ka yoolku ku qoran yahay.

Guddiga Degaanka ee Araweelo

Dadka Ganacsatada ah

Ururada aan Dawliga ahayn

Gaadiidlayda

Qashin-ururinta Araweelo oo gacmo gaar ah lagu wareejinayo laba sanno gudahood

Wasaaradda Caafimaadka

Tuulooyinka Deriska ah

Deegaan-Ilaaliyeyaasha

Qaramada Midoobay

Qandaraasleyaasha

Sariflayaasha

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

Xil Dhibaanka Karti-galiyahaah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

6.6 PROGRAAMKII MILLYANKA GURI

Waqtiga Uu Qabanayo: 60 Daqiiqadood

Ujeedo:

Cilmi badhistani waa tu lagu siinayo fursad xildhibaanada degaanka inuu maleeyo o uu qiimeeya
waxyaabaha ay ky fiicantahay maamul Furfurida iyo ja qayb gallinta muwaadinka inu arimaha bushada ee murugsan

Cilmi baadhistan laguma dorin karo maapka daneeyayaasha waxase loo isticmaali karaa in lagu kabo jaan gooyn layli maalin dhan si kastaba ha noqotee ka qaybgalayaaasha waa in la siiya qalab bandhig ku saabsan strategiyad ay isticmaalaan beel derdergali, isafgaransiiye, iyo katigalliye intaan la gallin arrinkan.

Geedi Socod:

Qaybe xaashiyo/koobiyo brograamka millyanka guri oo far ka qaybgalayaasha inay akhriyaan haday suuragal tahay qaban qaabi in la siiyo ka qaybgalayaasha koobiyada arrinka si ay uga hor akhriyaan aqoon-iswaydaariska.

Kolkay qaybgalayashu akhriyaan arinka u kala saar kooxa yar oo afar ilaa todoba si unug walba hawsha:

1) Soo saarka daneeyayaasha ku jira arinkan Dabadeed samee liis kood adigoo isticmaalayaasha xaashi hawleed dhammadka arrinka.

2) ka jawaabida afarta waydiimood ee xiga arinka dib isugu yeedh ka qaybgalayaasha 20 miridh ka dib dabadeed waydii warbixinmihii unug walba dhiirigali dood kooxeed yuud

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

BROGRAAMKA MILYANKA GURI

Brograamka millinka guri wa hab gooni ah si loo hadheeyo wax soo saarka lagu hantay kolka la eego xaalada dhaqaale iyo dadba ee wadan kuraya waliba waxay ka mid tahay dhawrka tusaale ee siyaasada guriyeen ta garanimo oo kjaalintii waaxda danta guud ku eeg tahay dhamaan inayh hagto siinta kaalmo farsamo iyo lacageed qoysaska danyarta ah iyo beelaha.

Taariikhda

Toban sano ka hor maamulka dalka ee hayada horumarinta guuryaynta qaranku waxa loo fur furay
Maa heer degmo bilowgii brogramaka wxa culayska la saaray horumarinta nidaam loo sameeyo maamulka guri yeynta beesha halkii laga dhisi laha ama kor loo qaadi lahaa hoyga garka oo leeyahay si loo fuliyo taas hayada (HHGQ) was caawisay hayada guriyeynta dagaanka si ay u tababaraan saraakiisha horumarinta beesha kuwaas oo xilkodu si ay dar dar u galiso samynta gudi horumarin beeleed (GHB) oo ka wakiil ah inta u dhaxaysa 50 ilaa 100 qoys oo xaafadaha saboolka ah kolkay kaalmeeyaan (HHGQ) saaraakisha guriyeynta iyo saraakiisha horumarinta dagaanka beesha guddiga horumarinta degaanku waxay masuul ka yihiin sii qaybinta iyo qoqobka dhulka dajintii heerarka dhiska go'aaminta heerka qaab adega la siinayo iyo mareynta kharasheynta iyo so celinta deynta dawladda gudida horumarinta beeshu waxay la timid heer cusub oo dawladeed oo u shaqeeya sida xidhiidhiye u dhaxeeya qoyska iyo maamulada magaalada ee dhishay.

Brograamka milyanka guri wuxu soo saaray geedi socod ka qayb galayaashu heer walba ay wax baranayaan iyagoo wax qabanaya waqti gaaban gudihii ayay dawlada dhexe ayay u rugtay hayadu (HHGQ) ee loo sameeyay inaad kaantaroosho samaynti guryaha dadweynaha iyadoo dhisaysa guryo qaali ah oo la kabay hayad ka qaybgasha kaalmo farsamo iyo dhaqaale geedi socodkan ayay ila 50000 oo qoys kaga faaidaan sanad walba waxa lagu qiyaasay in amaaho dawladeed oo yar yar(ugu badnaan $350 US Doller Qoyskiiba) ay dar dar galisay soo bixinta saddex laabkeed in ku dhaw oo saying gaar ka ah ee sabuul guryo-dhisanay Shirkadaha dhismaha heerkeeda farshaxankeeda iyo suuqa qala bka dhismaha ayaa si dag daga ah u koray asoo abuuraysay shqooyin cusub iyo dakhli dadka noloshoodu hoosaysop ishaashiga waaxaha danta guud iyo beelaha wax ka dhsay qaab cusub oo kalsooni beeleed xasilooni iyo horumarin dhilka magaalooyinka ah brograamakani gaadhay

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha ah

Tababarka
Hoggaanka
la soo doorto

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

WAYDIIMO

1. Waa maxay tallaabooyinka ama goamada ugu muhiimsan ee loo aanaynayo natijada quman ee arintani?

2. Maxaad u malaynaysaa inay dhici lahaayeen hadii HGQ ay wadilahayd inay ku shaqayso maamul dhexe xaga soo saarka guriyaynta dagaanka?
3. 3Noocee oo adeegyada ama borograamyada beesha ayay si wax-ku-ool ah wax uga qaban lahaa nidaam aad u urursan iyo nidaam laga qayb galo, ama ururada sida GHB?
4. Waa maxay casharada ugu muhiimsan ee laga baranayo arinka karsiinta kuwa kalesi inay xil ballaadhan ka qaatan wax-ka –qabasho dhibaatooyinka beesha?

F.G: Xaalada lagu tilmaaay layligan wuxu ku salaysan yahay brograamkii 1984ii ee Sri Lanka ee loola jeedayin lagu furfuro hoy siin iyo sameen iskaashi ka dhexeeya beelaha iyo hawlwadeenada dagaanka iyadoo la tyixgalinayo ka-ayb-galka beesha

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

XAASHI SHAQO.

Meelaha hoose ee banana ku samee liiska qofafka ama kooxaha ad isleedahay waa daneeyayaasha arrinkan

1) ______________________________

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

5) ______________________________

6) ______________________________

7) ______________________________

8) ______________________________

9) ______________________________

10) ______________________________

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

Xil
Dhibaanka
Karti-galiyaha ah

Tababarka
Hoggaanka
la soo doorto

DARAASAD XAALADEED

XAAFADDA ONKOD

Wakhtiga:
30 – 50 daqiiqo

Ujeedo:
In ka qayb-galayaasha lagu baraarujiyo sida dawladda hoose ay karti u gelin karto dadka degaankeeda ku nool ee iyagu iskaashi la yimaada.

Geedi Socod:
Xaafadda ONKOD waxay ahayd xaafad ka mid ah kuwa ugu saboolsan ee ku yaal duleedka magaalo ku taala Bariga Afrika. Waxay ahayd isku-raran aan lahayn jidad looga soo gurmado haddii wax degdeg ihi dhacaan. Marar badan oo dab la ka dilaacay way hurunshooday, waxxaana soo gaadhay khasaare naf iyo maalba leh. Waxa intaas u dheeraa nadaafad xumo keeni karta inay cudurro ka dilaacaan.
Dadkii ONKO deganaa way is-habeeyeen, lacag bay iska ururiyeen waxaanay liis ka sameeyeen farsamo-yaqaanadii xirfadda lahaa ee xaafadda deganaa. Waxay iska doorteen guddi odayaal ah iyo guddi-hoosaadyo ka kooban haween, dhallinyaro iyo qaybaha kale ee bulshada. Waxay isu diyaariyeen inay dhul helaan ay ka dhistaan guryo jaban. Sidaa aawadeed, waxay dawladda hoose waydiisteen dhul, gawaadhi, qalabka dhismaha iyo farsamoyaqaano. Waxa kale oo caawiyey qalabka warbaahinta oo ay si wanaagsan u adeegsadeen. Dadka qurba-jooga ahina waxay iyana usoo direen lacag iyo qalab dhisme. Sidaas ayaanay reer ONKOD ugu guulaysteen mashruucoodii dhisashada guryaha jaban.

Su'aalo
1. Waa maxay tabaha la adeegsaday si loo hirgeliyo mashruucan lagu dhisayo guryaha jaban?
2. Waa maxay tallaabooyinka ugu muhiimsan ee keenay in lagu guulaysto mashruucan?
3. Waa maxay duruusta ugu muhiimsan ee laga baran karayaayi?
4. Ma xasuusan kartaa dhacdooyin noocan oo kale ah oo aad ogayd?

Aqoon-is-weydaarsi

NootkaTababarayaasha

6.7 Layli XIRFAD GUDBIN

Wakhtiga lagu dhamynayo: 30-45 daqiiqadood

Ujeedo:

Layligan wuxu ka caawinayaa ka qaybgalayaasha si ay ugu dooriyaan waayo aragnimada barashada aqoon is waydaarsiga waxqabad dhabad ka saraakiil la dontay ahaan ujeedada layligani waa in kor loo qaado ididiilada lagu hawlgalo qorshe dhab ah iyo samaynta qofnimo u go'ayaa xilkiisa.

Waxa u dhexeeya Garashada iyo Qabashada waa Wax baladhan

Waxa guud aha;an la isku raacay inay u jeedeedada laga leeyahay layliganiay tahay si kor loogu qaado habka ay dadku wax u qabtaaniyadoo la tusayo dhaba kale oo ka fiican run ahaan guusha tababarkan laga helo waxa lagu qiyaas inta qofka korodha iyo u isbedelo kolkuu layligu socodo ama dhamaado tababarku dhif ayuu ku yeeshaa ka qaybgalayaasha samaynta ay la layliyaashu ka filayaan gaar ahaan ka diba dhawr saacadood oo ka qayb gal ah.
Rayn-raynta tababarku dhakhso ayay baaba'adaa kolka la tababaruhu ayka horyimaadaan caadooyinku haleed ee hore iyo ka kanaanta dadkay wada shaqeeyaan oon iyagu kala qayb qaadaan waayo aragnimada tababarka.
Dhinaca kale, u-guida waxbarashada,iyo sibedelka la sameeyey gabagabada aqoon-is – waydaarsigu wuxu ka caawin karaa ka qaybgalayaashainay ka adkaadaan diidmada qudheed ee waxbarashada iyo deegaanka shaqo.Tababaruhu wuxu ka caawin karaa la barayaasha inay ku guuleystaan isbedelka

Xil Dhibaanka Karti-galiyaha ah

Tababarka Hoggaanka la soo doorto

Aqoon-is-weydaarsi

Layli

GUDBIN WAYDIIMO WAXBARASHO

Dhawr daqiiqadood ka fakir kaalinta qaadanayo karti-siiyuhu arigtiyo cusub oood kula kulnatay aqoon ius waydaarsiga iyo meelaha hoose ee banana ku qor weeedh

od ka baratay naftaada inta uu socdo aqoon is waydaarisigu

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
____

Iyadoo ku salaysan waxad ku baratay naftaada iyo suuragalinta badan ee isbedel ee lagu soo qaaday aqoon is waydaarsigan labadee ama saddexdee arimood/walaxod ayaad ku tala jirtaa inaad u samyso si gaar ah kaalintaada gudi ahaaneed ado ah karsiiye?

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

Ugu dambayn, waa maxay carqaladaha naftaada haysta, ama deegaanka shaqo kaa haysta eed filayso inaad la kulanto kolkaad ku dadaalayso inaad fuliso isbedeladan? Maxaad yeelaysaa si aad u saarto ama u yarayso carqaladahan?

Carqalada	**Tallabadaad qadayso si aad u Saarto carqalad.**
1.______________	1.______________
2.______________	2.______________
3.______________	3.______________

Haddii aad baran karto, waad qaban kartaa

PRIORITY ONE WORDS

ENGLISH	SOMALI
1. Accountability	**-Xisaabtan**
	-Xilkaa Saaran yahay
2. Action plan	**-Qorshe hawleed.**
	-Wax-qabad hawleed
3.Active Listening	**-dhegaysi feejigan**
	-Dhegaysi Darban
	-Dhegaysi Mug leh.
4.Alternative	**-Kala Doorasho**
	-Wax bedeli kara wax kale
5.Application	**-Arji**
	Codsi
	Adeegsi
6.Assessment	**-Qiyaasid**
	-Qiimayn
7.Authority	**-Suldada**
	-Awood xukun
8.Awareness	**- Wacyi-galin**
	-Ka war qab
9.Basic Education	**-Wax-barasho Asaasi ah.**
10.Benificiery	**-Dan ku Qabe**
	-Ka faa'iidayste
11.Cabacity Building	**-Kobcin wax Qabad**
	-Awood dhisid.
12.Case Study	**-Daraasad Xaaladeed**
13.Chick list	**-Liis Hubineed**
14.Civic	**-Madani**
	-La xiriira magaalo
	-muwaadin
15.Collaboration.	**-Gacan siin**
	-Wada shaqayn
	-Is Caawimid
16.Commitee	**-Guddi**
17.Communicator	**-Gaarsiiye**
	-Isgaadhsiiye
18.Community	**-Beel**
	-Jaaliyad

19.Community Development	-**Horumarin Beeleed**
	-Horumarin Jaaliyadeed
20.Concepts	**-Figrado**
	-Aragtiyo
21.Conceptual Hat Rack	-**Figrada Metalaada Xilaalka**
22.Conflict	**-Is-qabad/**Khilaaf
	- Iska hor imaad
23.Consensus	**-Rayi la isku raacay**
	Aqbalaad figrad guud
24.Consequently	**-Natiijo**
	-Cawaaqib
25.Constituency	**-Dagaan Doorasho**
26.Co-operation	**-Iskaashi**
	Wada shaqayn
27.Council	**Gole**
28.Councilor	**Xil-dhibaan Degaan**
	Xubin ka tirsan Gudiga degaanka
29.Counter productive	**-Maax Dumin**
	-Lid ku ah.
30.Criteria	**-Cabirka wax lagu saleeyo**
	Qoddobbo wax lagu saleeyo.
31.Criteque	**-Wax lagu Saleeyo**
32.Decion Maker	**-Goa'aamiye**
33.Definition	**-Qeexid.**
34.Delegation/Delegate	**-Wefti**
	-Ergo
35.Democracy	**-Demoqraadiyad**
36.Description	**-Tilmaan**
	-Sifo
	-Sharax
37.Dialogue	**-Wada Hadal**
38. Effective	**-Wax ku ool**
	-Sidii la rabay wax u tarid.
39.Effective leadership	**-Hogaaminta wax ku oolka ah.**
40.Effeciency	**-Wax qabad fiican leh**
41.Elected Leadership	**-Hogaaminta la doortay**
42.Empower/Empowerment	**-Awood siin**
	-Awood u fasaxid

43.Enabler/Enable	**-Awood siin** -Karti siin
44.Essay	**-Qormo** -Maqaal
45.Ethical	**-Hab-dhaqan**
46.Evaluation/Evaluate	**-Qiimayn**
47. Evaluation Survey	**-Qiimayn Sahan** **-**Baaritaan qiimayneed
48.Exercise	**-Layli**
49Facilitator	**Fududeeye/**Sahle
50.Feed back	**War Celin** Jawaab Celin
51.Financier	**-Masuul Maaliyadeed.**
52.Gender	**-Jandar**
53.Goal	**-Hadaf** -Gool
54.Good Governanace	**-Hab Xukun Wanaagsan** **-**Hab Maamul
55.Government	**-Xukuumad**
56.Group Discusion	**-Dood kooxeed**
57.Guide	**-Tilmaamid** -Hage
58.Hand Book	**-Tilmaan Bixiye** **-**Tilmaame Bare.
59.Human Resources	**-Khayraadka Dadka**
60.Human Settlement	**-Degsiimooyinka Aadanaha** Degaamayn
61.Implementation	**-Hirgalin** -Fulin
62.Information	**-Xog** -Wargelin
63. Institution	**-Haya'ad**
64. Institution Builder	**-Haya'ad Dhise**
65.Institionalize	**-Haya'deeye**
66.Instruction	**-Amar** -Wax barasho -Wax barid
67.Key Point	**-Qoddobbo Muhiim ah.** Qoddobbo Ma Dhaafaan ah

68.Leadership Process	**-Geedi socod Hoggaamineed**
69.Learning	**-Barasho** -Wax Barasho -Tacliin Barasho
70.Learning Objective	**-Ujeeddooyinka Barashada** Yoolka Barashada
71.Local Government/Authority	**-Dawladda Hoose**
72.Majority	**-Aqlabiyad** -Inta Badan
73.Management Process	**-Geedi Socodka Maaraynta**
74.Meeting	**-Kulan** -Shir
75.Minority	**-Inta Yar** -Laga tiro yar yahay
76. Minutes	**-Hadal Qor** -Hadal qoraal
77. Mission	**-Ergo** -Risaalo
78. Monitoring	**-La socod** -La saan qaad
79. Negotaition/Negotiator	**-Wada Xaajood siiye** -Wada Hadal siiye -Gorgoriye
80. Networking	**-Shabakadeyn**/Nidaam hawleed oo wada shaqaynaya
81.Organization	**-Urur**
82. Over seer	**-Korjooge**
83. Over view	**-Dulmar/**Guud Mar
84. Participants	**-Ka-qayb-galayaasha/**Kaqayb-qaatayaasha
85. Perception	**-Faham/**Dhugmo/Garasho.
86. Performance	**-Waxqabad/**Fulin Hawleed.
87. Perspective	**-Ka eegid wajio kala duwan.**
88. Policy	**-Qorshe Hawleed/**Khidad/Siyaasad
89.Policy Maker	**-Siyaasad Dejiye**
90. Power Broker	**-Awood wax ku qabte/**Awood adeegsade

91. presentation	**-Soo Bandhigid/**Qadimaad
92. Proactive	**-Ka hor dhaaf/**Qorshe Curiye/Qorshe raac
93.Process	**-Geedi socod/**Socodka
94.Questionnairre	**-Weydiimo Qoran/**weydiimo taxane ah/weydiimo Sahan ah
95.Quoum	**-Tirada ugu yar ee shirku ku ansixi karo**
96.Rational	**-Maan-gal/**Macquul
97.Reactive	**-Falcelin/**Qorshe laawe/Arrin ku baraarug
98.Refrence	**-Tixraac/**Raad raac
99.Reflection	**-ilays noqod/**Humaag noqod
100.Resources	**-Khayraad.**
101.Revenue	**-Dakhli**
102.Role play	**-Door-jelid/**Door ciyaarid
103.Session	**-Fadhi/**Kulan
104.Shared Vision	**-Aragti wadaag**
105.Simple Majority	**-Aqlabiyad hal dheeri ah.**
106.Simulation	**-Iska yeelid/**U ekeysiin
107.Slums	**-Buul caws/**Carshaan/Isku raran
108.Solution	**-Furdaamin/**Xal
109.Stakeholders	**-Daneeyayaal.**
110.Strategic Plan	**-Qorshe istaratijiyadeed.**
111.Strategy	**-Istaratijiyad/**Tab/xeelad
112.Summary	**-Soo koobid/**Khulaaso
113. Symptons	**-Astaamo/** Calaamado
114. Systamatic	**-Habaysan/**Nidaamsan
115.Technique	**-Farsamo**/Xeelad.
116.Training Design.	**JaanjooyadaTababarka**/Naqshadeynta Tababarka
117.Training Material.	-**Agabka Tababarka**/Qalabka Tababarka
118.Traing Need assessment.	-**Qiyaasid baahida Tababarka/**Qiimeynta Baahida Tababarka
119.Transparency.	**-Wax qaris laa'aan**
120.Transparent	**-Qof aan waxba qarinaynin**.
121.Unanimous	**-Loo dhan yahay**/Gedigood.

122.Vision.	-**Aragti fog**/Aragti dheer
123.Warm up exercise	-**Iskulalayn**/Qandhicin/Diiran
124.Workshop.	-**Aqoon Isweydaarsi.**
Priority two words.	
125.Acknowledgment	-**Garwaaqsi**/Garawsi/Mahad-celin
126.Administrative Fixes.	-**Adeegsi**
127.Analysis	-**Gorfeyn**/Falanqeyn/Taxliil.
128.Assignment.	-**Shaqo Mucayin ah**
129.Assuption	-**Maleyn**/Si u qaadasho
130.Benchmark	-**Bar qiyaaseed**/Bartilmameed
131.Challenges	-**Caqabad**/Loolan/Hardan
132.Collective	-**Kooxeed/**Urureed/Wadareed
133.Conceptual frame work	-**Gadaan-fikradeed**/Aasaas fik
134.Constructive	-**Wax dhisid**/Dhismo-gal
135.Conventional Wisdom	-**Xikmad soo jireen ah.**
136.Corruption	-**Musuq-maasuq**/Laaluush.
137.Dilema	-**Laba daran mid dooro**
138.Diversity	-**Kala duwanaan**/Kala gedisnaan
139.Encouraging	-**Dhiiri-galin**/Geesinimo galin.
140.Fundamental	-**Asal**/Aasaasi.
141.Identification	-**Tilmaamid**/Baadi sooc/Aqoonsi.
142.Indivitual Contribution.	-**Gacan ka geysi qofnimo**/In qof biiri
143.Infrastructure	-**Dhismo-hooseed**.
144.Input.	-**Wax galin**
145.*nsight.*	-**Aragti Maskaxeed.**
146.Inspiration.	-**Maan-godlin**/Ra'yi fiican helid.
147.Interaction.	-**Isdhex-gal**/isla fal-gal/Isku dhafmid.
148.Judgement	-**Xukun**/Go'aan
149.Land Use Malaise.	-**Aafada dhul boobka**/Dhul ku habsa
150.Multipurpose	-**Ujeeddo badan**/Ujeedooyin kala du
151.Output.	-**Wax ka soo saarid.**
152.Potential Candidate	-**Musharax dihin**/Musharax iman kara
153.Pre-training.	-**Tababar horaad**/Tababar hortiis.
154.Priority	-**Mudnaan**.
155.Problem Solver	**Furdaamiye**/Xaliye dhib

156.proficiency	-**Xirfad Hanasho**/Aqoon sare u leh.
157.Public	-**Guud**
158.Public Sector.	-**Qaybta Guud**
159.Public Service	-**Adeeg guud.**
160.Regulation	-**Xeer Hoosaad**.
161.Self Governance.	-**Isxukumid.**
162.Self Introduction.	-**Is-sheegid**/Is-tilmaamid.
163.Self study.	-**Isbarid**
164.Self Assesment	-**Isqiyaasid**/Isqiimeyn.
165.Shirinking Resources.	-**Khayraadka sii yaranaya**
166.Technical	-**Farsamo**/Farsamayn
167Training needs.	-**Baahi tababar.**

Priority three Words

168.Absolute Poverty	-**Saboolnimo**
169.Absolute	-**Gebi-ahaan**/Buuxda.
170.ApplicationCommitments	-**Nidar-gal**/Daba-qaad ballan
171.Bureaucracies	-**Biroqraadiyad**/Xafiisyad Dawladda oo shaqadoodu gaabis tahay
172.Caution	-**Taxadar**/Digniin.
173.Density	-**Cufnaan**/Jirmiga shega.
174.Environmental Degradation	-**Hoos u dhac degaan**/Hoos u dhac xaaladda degaanka
175.Equilibrium	-**Dheeli-tir**/Is-le'eg
176.Hawker	-**Ha is wareerin**/Dadka badeecada naadiya
177.Implication	-**Maldahnaan**/Hadal aan dhab loo muujin laakiin laga fahmi karo wajiga qofka.
178.Jurisdiction.	-**Haya'addaha Garsoorka.**
179.Legal Requirment.	-**Baahida Sharciyeed.**
180.Legislation.	-**Xeer Degin.**
181.Legitimate	-**Sharci ahaan**/Qaanuun ahaan
182.Matchmaker	-**Isku aadiye wax isku habboon**
183.Misinterpretation	-**Fasiraad xumo**/Fasiraad qaldan
184.Off-spring	-**Farac.**
185.Optimistic	-**Samo-filasho**/Samo arag/Dhanka Wanaagsan ka eeg

186.Partnership	-**Wadaag**/Wada lahaansho.
187.Pessimistic	-**Xumo arag**/Xuma filasho/Dhanka xun ka eeg
188.Phenomina	-**Ifafaalayaal.**
189.Professional	-**Xirfadle**/Xeel-dheeri
190.Recycle	-**Sameyn celin**/Dib u nacfi galin
191.Rules.	-**Qawaaniin**/Xeer
192.Status Quo	-**Xaalad taagan**
193.Stimulation.	-**Xiiso galin**/Fi-fircooni galin.
194.To Wear different Hats.	-**Xilqaad badnaan**/Kaalimokala duwan qaa
195.Waterpolution.	-**Dikhaw Biyood**/Wasakhaw Biyood/Dhiiq
196.Facilitator	-**Fududeeye**
197.Financier	-**Masuul Maaliyadeed**
198.Gender	-**Jandar**
199.Negotiator	-**Wada hadal siiye.**
200.Overseer	-**Korjooge.**
201.Policy Maker	-**Siyaasad dejiye**
202.Power Broker	-**Awood wax ku Qabte.**
203.Institution Builder	-**Haya'ad dhise**
204.Leader	-**Hogaamiye**
205.Leadership	-**Hogaamin**